

FALUDI AKADÉMIA

„SZABADON ÉS HŰSÉGESEN KRISZTUSBAN”

*Szerelem, házasság, család – keresztény szemmel
(Vitatott erkölsteológiai problémák)*

5. ELŐADÁS: 2015. MÁJUS 11.

Az igaz szerelem: út a Szeretet-Isten felé

A keresztény házasság eszménye

Szerelem házasság előtt: a szerelem érlelődése

A szexualitás-szerelem: egyetemes energia (Teilhard de Chardin)

Szexuális kapcsolat szentségi házasságra készülve?

Párkapcsolat, jegyesség, keresztény házasság

1. A keresztény házasság eszménye

Egy alkalommal Ferenc pápa a *házasság szentségéről* beszélt, amelyet szép képpel jellemezett: „Amikor egy férfi és egy nő a házasság szentségét megköti, Isten mintegy »tükröződik« bennük, beljük nyomja vonásait, szeretete kitörölhetetlen jegyét. **A házasság Isten irántunk való szeretetének ikonja.**

Mert Isten maga is kommúnió: az Atya, a Fiú és a Szentlélek három Személyének szeretetközössége, akik öröktől fogva tökéletes egységbe élnek. És pontosan ez a házasság misztériuma: Isten két házasefélből egyetlen létezését alkot. A Biblia (Ter 2,24) erős kifejezést használ, amikor ezt mondja: a kettő »egy test« lesz, annyira bensőséges az egység a férfi és a nő között a házasságban. Pontosan ez a házasság misztériuma: Isten szeretete tükröződik a házaspárban, akik elhatározzák, hogy együtt élnek. (...) Szent Pál az Efezusi levélben (vö. 5,21–33) megvilágítja ezt a nagy misztériumot, amikor a házasefelek kapcsolatáról írva Krisztus és az Egyház jegyesi viszonyáról beszél.”¹

A katolikus tanítás szerint a férfi és a nő kizárólagos, felbonthatatlan és termékeny testi-lelki kapcsolatát a Teremtő akarta (Ter 2,24), Krisztus pedig e nagy titkot az Ő és az Egyház misztikus kapcsolatához hasonlította (Ef 5,21–32; vö. Mk 10,6–12;

¹ Vö. *Gaudium et spes* 48. és *Familiaris consortio* 56.

1Kor 7,10–11). A testi kapcsolat maga a *jel a házasság szentségében*. A férfi és a nő már „nem két test, hanem egy” (vö. Mt 19,6). A házasság intézménye és a házastársi szerelem természetesen a gyermek nemzésére és nevelésre irányul. A házaspár együttműködnek a Teremtővel, részt vesznek a teremtés művében, amikor új emberi lényeknek adnak életet.

Idézem a zsinat tanítását, a *Gaudium et spes* kezdetű konstitúció 48. pontját: „A házaspár bensőséges egysége, mint két személy kölcsönös ajándékozása és a gyermekek java megkívánja a házastársak teljes hűségét, és sürgeti felbonthatatlan egységüket. Az Úr Krisztus ezt az isteni szeretet forrásából eredő, s közte és az Egyház közti egység mintájára alapított, sokarcú szeretet bensőségesen megáldotta. (...) Az igazi házastársi szerelem fölvetetik az isteni szeretetbe, s Krisztus megváltó ereje és az Egyház üdvözítő tevékenysége irányítja és gazdagítja, hogy a házastársak valóban eljussanak Istenhez, magasztos atyai és anyai hivatásukban pedig segítséget és erőt kapjanak.”

A következő pont még részletezi a hitvesi szerelem szépségét és követelményeit: „Isten Igéje többször hívja a jegyeseket és házastársakat arra, hogy a jegyességet tiszta szerelemmel, a házasságot osztatlan szeretettel éljék és gazdagítsák. (Több bibliai hivatkozás: Ter 2,22–24; Én 1,1–3; 2,16; 4,16; 5, 1, 7, 8–11; 1Kor 7,3–6; Ef 5,25–33). (...) *A fiatalokat alkalmas módon és idejekorán, elsősorban éppen a családon belül, föl kell világosítani a házastársi szerelem méltóságáról, feladatáról és megéléséről, hogy a tisztaság szeretetében nevelkedve, megfelelő életkorban és erényes jegyesség után köthessenek házasságot.*”²

2. Szerelem házasság előtt: a szerelem érlelődése

A katolikus Egyház által hirdetett *szexuális erkölcsről* és szentségi házasság *eszményéről* nagyon messze van a mai valóság. Ismerjük a mai fiatalság szexuális szabadosságát, még keresztény családok körében is. A *megtartóztatás* (*szűzesség, tisztaság*) gyanús a mai szekularizált, materialista társadalomban, a cölibátust szabadon választókat is egyenesen a neurózis mezejére utalják. Én sorozatomban a keresztényeket, pontosabban *hívő katolikusokat* tartom szem előtt, amikor az egyház szerelemről és házasságról szóló (meglehetősen konzervatív) erkölcsi tanítását vetem össze a gyakorlattal, illetve a haladó erkölcssteológusok nézeteivel.

Most ismét a szókimondó *Martini bíborost* idézem:³ „Nincs már olyan püspök és nincs olyan pap, aki ma ne lenne tudatában annak, hogy a házasság előtti szexualitás tény. Ha védeni akarjuk a családot és népszerűsíteni a házastársi hűséget, újra kell terveznünk gondolkodásunkat. Az illúziók és a tiltások semmi jót nem hoznak. Barátaim és ismerőseim által volt alkalmam látni, ha fiatalokkal mentek nyaralni, hogy ők – fiúk a lányokkal – együtt aludtak, egy szobában. Senki még csak nem is gondolt arra, hogy ez gond lehet.”

² Vö. a Család Pápai Tanácsának dokumentuma a szexuális nevelésről.

³ C. M. Martini–G. Sporschill, *A hit kockázata*, 146–148.

E „nehéz ügyre” igyekezett megoldást keresni a „papabilis” Martini bíboros, aki – mint magam is – *az úton levést, fejlődést, fokozatos érlelődést* hangsúlyozta a nevelésben, lelkipásztorkodásban, és a morálteológia kérdéseit is ebben a távlatban vizsgálta. Idézem: „Ezekben a mélyen emberi problémakörökben, mint a szexualitás és a testiség, *nem beszélhetünk receptekről, hanem csakis utakeről*, melyek bejárását együtt kezdjük és folytatjuk *végig az emberekkel*. (...) *Nem várhatjuk el a fiataloktól és a gyerekektől mindazt, ami ideális lenne*. Lassan-lassan megtalálják majd ők a *maguk útját*. A bejárando utakat nem lehet felülről, az íróasztalok mellől vagy a katedráról előirányozni. Az Egyház vezetése akkor szabadul meg ettől a tehertől, ha képes meghallgatni és bizalommal részt venni a fiatalsággal folytatandó párbeszédben. Életbevágóan fontos, hogy előmozdítsuk a keresztények egyéni ítélőképességének fejlődését.”

Így nyilatkozott Martini bíboros élete vége felé egy interjúban. Látjuk, mindig visszatér a családszinóduson is többször elhangzott figyelmeztetés: a „*minden vagy semmi*” pedagógiája nem célravezető. A célt, a keresztény szentségi házasság eszményét fokozatosan közelítik meg a jegyesek is, a házások is.

Itt gondolatmenetünk egyik kényes pontjához érkeztünk. Egy előadásban lehetetlen kifejtteni a témát. Csupán a *személyiség és a szexualitás/szerelem érlelődéséről* ejthetünk néhány szót. A házasságra készülő hívő fiatalok párválasztása, szerelmük érlelődése, a testi kapcsolat lelki/szellemi dimenzióinak felismerése és kibontakoztatása alapvető feladat, hogy a biztonságos kötődés, az igai szerelem/szeretet és hűség megvalósulhasson.

A *párkapcsolat* kérdéseiről Pál Ferenc atya a magyar fiataloknak hasznos és sikeres előadásokat tart, amelyek videókon láthatók és könyveiben olvashatók.⁴

Harsányi Pál Ottó ferences morálteológus is hivatkozik Pál Ferencre, amikor a család teológiájáról szóló tanulmányában kitér a *keresztény házasság felé vezető úton* tapasztalt mai kihívásokra. Megállapítja: „Nem ritka tapasztalat még gyakorló, katolikus házasságra készülő fiatalok között is a házasság előtti együttélés. (...) A lelkipásztorok ebben a tekintetben egymástól nagymértékben eltérő élethelyzetekkel találkoznak.”⁵ (Kívánatos lenne, hogy a 2015. évi őszi rendes szinódus némileg egyöntetű nézetet alakítson ki a kérdésben. De ez a földrészek, kultúrák, helyzetek változatossága miatt szinte lehetetlen: a helyi egyházakban a püspöki karok adhatnak konkrétabb irányelveket például az elvált és újránházasodott hívek lelki gondozásához.)

A házasság előtti együttélés mögött fellelhető a *szerelemnek* és az állandóságot jelző *házasság intézményének* szembeállítása. A hívőkre is hat a korszellem, „divat”: a szabados módon értelmezett szabadság, a nyugati társadalmakban szélesben elterjedt szexuális szabadosság. (Persze például Indiában más a helyzet.) A házasságra

⁴ Lásd például Pál Ferenc, *A függőségtől az intimitásig*, Vágy, élmény, kapcsolat. Kulcslyuk Kiadó, 2010.

⁵ Harsányi Pál Ottó OFM, „A Szentháromság és a család közötti kapcsolat kihívások és a teljes életre való törekvés között” in *Sapientiana* 7 (2014/2), 38–40.

készülő hívó fiataloknak el kell mélyíteniük hitüket, fokozatosan kell elvezetni őket a szentségi házasság felé. Nagyon fontos az ún. „minőségi idő”, a közösen végzett tevékenységek, főleg a beszélgetések és a közös ima.

Szakemberek is hangsúlyozzák a *felkészítést a páros életre*, az elköteleződést egy egész életre, tehát helyes pedagógiát a párkapcsolatban, például *dr. Koltai Mária*, a Mentálhigiénés Intézet családterápiával foglalkozó szakembere is. Őt idézem: „A párkapcsolatban az elköteleződés a kulcsszó. Érettség kell hozzá, tudni kell vállalni azt, ami az együttéléssel jár. Kétségtelen, hogy a házasság, mint intézmény valóban válságban van, de ezen nem kell sokat lamentálni, hanem tudomásul kell venni, mint tény, és keresni kell a fellelhető előnyeit: *hogyan lehetne a fiatalokat így is felkészíteni a páros életre, a családalapításra*. Voltaképp, ha belegondolunk, az esküvő nélküli együttélésnek is megvan a maga vállalása, éppenséggel az, hogy két ember papír nélkül is egymáshoz tartozik, és ez csak a személyes döntésükön múlik. Biztos, hogy a fiatalok számára részben ijesztő a „holtomiglan-holtodiglan...”. Régen, évszázadokkal ezelőtt könnyebb volt kimondani, sokkal rövidebb volt az emberélet. Manapság a házasságok „életkora” is meghosszabbodik, és ezért félő, hogy elsekélyesednek. Miközben tudjuk, hogy a szerelem nem örök, nehéz az együttélésre rámondani, hogy örökké fog tartani.

Dr. Koltai Mária szerint a pszichológia az együttélés öt fokozatát különbözteti meg: az első természetesen a szerelem, ezután következik a differenciálódás, majd a gyakorlási fázis, az újrakezdés és végül az érett kapcsolat. Ezek az állomások években mérhetőek, és szinte mindegyik fázis veszélyeket rejt magában.

Amikor ezt az előadásomat írtam, éppen hallgattam a Vatikáni Rádió magyar adásában Ferenc pápa 2015. január 23-i beszédét, amelyet a *Rota Romana* (Apostoli Bíróság) bíráihoz intézett. Meglepő módon kiemelte: a hit tartalmának nem ismerete miatt is megkérdőjelezhető a házasság érvényessége. A pápa előbb hivatkozott az *Evangelii gaudium* 93. pontjára, az ott jelzett lelkipásztori tapasztalatokra, ti., hogy a mai uralkodó világias környezet, mentalitás hatására „a hit elveszíti irányadó és normaadó jellegét (morális útmutatását)”, majd így folytatta: „Éppen ezért „a bírónak, amikor a kinyilvánított szándék érvényességét mérlegeli, figyelembe kell vennie a helyzet kontextusát – az értékek és a hit hiányosságait vagy hiányát –, amelyek közepette a házassági szándék létrejött”. Ugyanis „a hit tartalmának nem ismerete eredményezheti azt is, amit a *Kódex* (vö. 1099. kán.) az *akaratot meghatározó tévedésnek* nevez. Ennek eshetőségét immár nem lehet kivételesnek tekinteni, mint a múltban, olyannyira felülkerekedik az emberekben a világias gondolkodás az egyházi tanításon. Ezen tévedés nem csupán a házasság stabilitását, kizárólagosságát és termékenységét veszélyezteti, de a házasságnak a másik javára rendelt voltát, a házastársi szeretetet, mint a beleegyezés éltető elemét, az egész élet közösségének kialakítása céljából történő kölcsönös önatadást is.”⁶

6

http://hu.radiovaticana.va/news/2015/01/23/a_hit_tartalmának_nem_ismerete_és_a_házasság_érvényessége_-_ferenc/ung-844691 a Vatikáni Rádió honlapjáról

Ez a tény ismételtelen azt jelzi, mennyire fontos – a tettek erkölcsi megítéléséhez – a lelkipásztorkodásban a *keresztény hitbe és a szentségi házasság mivoltába való fokozatos bevezetés.*

3. *A szexualitás-szerelem: egyetemes energia (Teilhard de Chardin)*

Teilhard de Chardin jezsuita tudós és gondolkodó két háború közötti (fiatalkori) meglátása a *szexualitás és a szerelem kozmikus energiájáról* (*L'Énergie humaine, Œuvres t, 6*), számos követőre talált. Eszméinek egyik terjesztője hazánkban is már ismert magyarra fordított könyvecskéi és személyes előadásai, lelkigyakorlatai révén. Henri Boulad alexandriai jezsuitát idézem, aki annakidején személyesen is megismert. Boulad *Amour et sexualité* című könyvecskéjében (2003-ban Kanadában) újra közzétette (javítva) egy 1984-es alexandriai konferenciáját: *A szexuális energia* címmel. Az gyermek, ifjú, felnőtt fejlődési szakaszait követve – részben Freud libido-elméletét is integrálva – lényegében Teilhard de Chardin perszonalista szemléletét fogadja el.

Hosszabb idézeteket átvesz az *Emberi energia* című kötet esszéiből: „A szerelem (*amour*): szexualitás és szenvedélyes erotikus vonzalom a legegységesebb, legfélelmetesebb, legtitokzatosabb kozmikus energia.” „Őseredeti és egyetemes energia”. „A szerelem szent energia-tartalék, és szinte vére a szellemi fejlődésnek: íme elsősorban ezt tárja elénk a Föld (szellemének) érzéke.”

Teilhard de Chardin önéletrajzában bevallja, hogy a szeretet – Isten szeretete is – a „Női” (*Féminin*) formájában konkretizálódott számára, általa öltött személyes vonásokat a Végtelen. Igazi személyisége is „*női tekintetek sugárzatában, befolyásra bontakozott ki*”. Anyja, unokanővére és néhány más nőhöz fűződő kapcsolata, (erotikus?) érzelmeinek szellemivé szublimált barátsága döntő befolyással voltak személyisége kialakulására.

Teilhard új felfogást vallott a *tisztaságról (szüzességről)*: az „Anyag szellemi hatalma”, a fejlődésben egységesülő és egyre szellemibbé való világegységem eszméjétől vezetve azt hangsúlyozta, hogy a szexualitást az embernek úgy kell „szublimálnia” a szerelmet, hogy „elfogja” (felhasználja) energiáját, és magasabb célok szolgálatába állítja: túl a faj fenntartásán a férfi és a nő egysége, szerelme előre mutat, az Ómega-pont, Isten felé. Nem annyira a tartózkodás, az elszakadás, az „óvatosságból” és okosságból eredő félelem, hanem az integrálás, a túlhaladás, az átszellemiesítés a cél: az egyetemes konvergencia, a szenvedély lelki energiáinak felhasználása – Istenért. A szerelem/szeretet tulajdonképpen egy másik szellemi világ küszöbe. Az „örök női” efelé vonz. Az *Örök Női* Teilhard számára nemcsak a goethei „*Enig Welbliches*”, hanem végül Szűz Mária és egyben az Egyház, ahogy H. de Lubac megmutatta.

Nem lefelé, a kizárólagos szexualitás felé tekintünk, hanem a Szellem csúcsai felé, de úgy, hogy integráltuk és szublimáltuk a szexualitás energiáit.

„Hogy meghatározzák a tisztaság (szüzesség) mivoltát, gyakran a szerelmesekhez hasonlították Isten és a keresztény lélek kapcsolatát, felejtve az analógiát.

Elfelejtették a lényegeset: Isten nem ugyanabból a rendből való személy, mint mi vagyunk. Ő *szuper-Személy, hüper-Központ*: vagyis valaki, aki mélyebben bennünk van, mint mi önmagunkban. Ez pedig következőt mondja: ha a férfi szívét egy nőre összpontosítja, ez még nem jelenti szükségszerűen azt, hogy ez a férfi érzelmi szempontból »semleges« lesz az Istenivel szemben. A női csillagon *keresztül* még észreveheti az isteni Napot (éppen mivel ez mélyebb). E Nap még elevebb fényel ragyoghat, ugyanabban a vonalban és még azon túl. Az egymást szerető pár, még ha a többi emberi személlyel szemben már »telített is« érzelmileg, szabadon és kettőségétől egzaltáltan: kitárulhat Isten felsőbb vonzásának. Van a »szeretet«-nek (a férfi és nő közötti szerelemnek) egy olyan módja, amelyet nem érhet Pál apostol vádja: »megosztott szív«. – Lázálom, mondhatjátok. De vajon nem fulladunk meg attól a zűrzavartól, amely az elővigyázatossági szabályok és az értékítéletek összekeveréséből származott? – Nem, a Nőit nem kell kizárnunk a »földi táplálékok« közül. Kivételes, de csak rendkívüli hatalma miatt. Az Anyag lelki hatalmának egyéb mozgatói közül ez tehát a legkevésbé szabadul el a Szellem győzedelmes uralma alól.”⁷

4. Szexuális kapcsolat szentségi házasságra készülve?

Most egy témánkba vágó francia munkára hivatkozom, amelynek címe: *Házasság előtt*. A francia bencés, Père Louis könyve⁸ egyházi engedéllyel és Marc Ailler bayonne-i püspök előszavával jelent meg. A fiatalok lelki vezetésében sok tapasztalattal rendelkező bencés az egyházi házasság előtt álló hívő jegyesekhez szól. A „test nyelvezetét”, a spiritualitással áthatott szerelem mivoltát elemezve erre a kérdésre keres választ: *A jegyesek miért várjanak a házasságig a szexuális kapcsolattal?* Tudatában van annak, hogy a keresztény házasságra készülő jegyesek igen nagy többsége nem foglalkozik ezzel a kérdéssel, mert egyszerűen megoldják úgy, hogy *már házasokként együtt alszanak*. Ezzel szemben Louis atya idézi a *Katolikus Egyház Katekizmusát* (KEK, 2350): „a katolikus morális szerint a jegyesek arra hivatottak, hogy a tisztaságot a megtartóztatásban éljék meg. (...) Megőrzik a házasság idejére a házastársi szeretet sajátos gyengédségeinek megnyilvánulását. Kölcsönösen segítik egymást, hogy a tisztaságban növekedhessenek.”

Louis atya igyekszik igazolni ezt a *várakozó felkészülést*, próbatételt úgy, hogy megmutatja: elsősorban nem a morális szabályra (tiltásra) kell figyelni, hanem a *testi, szexuális kapcsolat személyes, spirituális vonatkozására, a hűség begyakorlására*.

Négy szempontot, „kapcsot” jelöl meg a szilárd házasság előkészítéséhez: 1) *a lelki* (természetfeletti) kapcsolat: egymást segíteni a hit elmélyítésében és az imaéletben, mindig tisztelőben tartva a másik misztériumát saját Isten-kapcsolatában; 2) *szellemi* szintre emelt szerelem-kapcsolat: egymás mélyebb megismerése, a közös eszmény

⁷ Teilhard de Chardin, *A tisztaság fejlődése*, kézirat, 1934.

⁸ Père Louis OSB, *Avant le mariage*, Artège, 2012. Alcíme: „Szexualitás, érzelemlátás, ima.”

tisztázása, közös lelki/szellemi hullámhossz, a különbözőségek fokozatos áthidalása, amely a házasság előtt és után is tart: *egy élet feladata* (foglalkozás, kultúra, gyermekek születése és nevelése stb. kérdések); 3) a *szív* köteléke (igazi szerelem): személyek kölcsönös nyitottsága, „csere”, kölcsönös önjárandékozás; 4) a *szexuális/szerelmi*-kapcsolat testi/lelki *kifejezései*: a gyengédség számtalan megnyilatkozása, a testi szerelemben is figyelem a másik személyes kibontakozására, az igazi szerelemben a másik nem élvezeti tárgy!

Louis atya ezt az utolsó pontot – a perszonalista embertan szellemében – jobban részletezi. Nem szexológiai kurzust ad, hanem – felhasználva a Szentírás, az Egyház tanítása, a pszichológia szempontjait, valamint a *test teológiája* újabb meglátásait – jelzi a testi-szerelmi kapcsolat lehetséges *fejlődését az eszmény felé*. A bencés atya hangsúlyozza: nem kell azt gondolni, hogy az ágyban, a testi kapcsolatban minden probléma megoldódik.⁹ A házassági előkészület hosszú *próbatétel*: egymás *türelmes*, fokozatos, kölcsönös megismerése és elfogadása. Igazában a test, a szerelem misztériumának kikémlése sohasem ér véget.

Louis atya ezután a katolikus szakembert, M. Laroche-t idézi:¹⁰ „A házasság misztériumában az intim *testi* kapcsolat tükrözi a házaspár legmélyebb *spirituális* kapcsolatának. Szépsége és sikere a férj és a feleség szeretet-kapcsolatától függ. Nem lehet mesterségesen szétválasztani a házasság különböző szintjeit. Krisztus is mindig együtt meggyógyította a lelket és a testet. Miért kellene szétválasztani a házasságban azt, amit [Isten a teremtéskor] mélyen egybekötött? Ha a két lélek egységét a szerelem, a kölcsönös önjárandékozó szeretet hatja át, hogyan válhatna el ettől az intim testi kapcsolat? Világos, hogy itt a »test« a lelki egységet fejezi ki, visszhangozza.”

Louis atya hozzáfűzi: persze, óvakodni kell az általánosító leegyszerűsítéstől, mintha a szexuális kapcsolat lenne a házaspár egyetértésének „*bőmérője*”. A valóság sokkal bonyolultabb, és a test nem mindig tükrözi vissza hűségesen a szellemet. Sokszor a testi dimenzió, a szexuális élvezet olyan erős lehet, hogy elnyomja a szív, a szellem és a lélek kapcsolatait. A pillanatnyi gyönyör lehet csalóka. A jegyesek csak a házasságban ismerik meg a testi egyesülést a maga teljességében, minden dimenziójában.

Louis atya itt idézi *II. János Pál beszédét*, amelyet 1985. szeptember 8-án a liechtensteini Vaduzban a fiatalokhoz intézett: „A tapasztalat azt mutatja, hogy a házasság előtti szexuális kapcsolat inkább bonyolítja, ahelyett, hogy megkönnyítené a jó pár kiválasztását.”

Amikor a jegyesség alatti gyengédség megtanulásáról beszél (37), Louis atya idézi Karol Wojtyła, a leendő II. János Pál *Szerelem és felelősség* című könyvét:¹¹ a szerző

⁹ Dr. Koltai Mária hangoztatja: a (keresztény) házasság nem az ágyban kezdődik, hanem a lélekben.

¹⁰ Père Louis, *Avant le mariage*, 14. 8. jegyzet: M. Laroche, *Une seule chair, L'aventure mystique du couple*, Nouvelle Cité, 1984, 138–139.

¹¹ *Amour et responsabilité*, Stock, 1978. 193.

megmagyarázza, hogy a gesztus, a szó, a tekintet, a magatartás jelzi a másiknak, hogy az illető megérti a másik lelkiállapotát, hogy szívéen viseli gondját-baját, hogy az megtudja együttérzését. „A gyengédség – írta Wojtyła – a másik ember megérzésének művészete: a teljes személyének, legrejtettebb lelki mozdulatainak érzékelése, mindig a másik igazi javát keresve.”

Nincs hely itt arra, hogy végig kövessük Louis atya bölcs tanácsait a házasságra készülő keresztény jegyeseknek, csupán *felsorolom* azokat címszavakban:

- egymást segíteni a tisztaság követelményeinek megtartásában;
- felkészülni arra, hogy a házasság „igen”-je a lehető legszabadabb legyen;
- az esetleges szakításnál elkerülni a mély sebek okozását;
- nem ugrani át a szükséges magány periódusait;
- a jegyesség a gyengédség begyakorlásának időszak;
- a jegyesek megtartóztatása a házastársi hűség záloga;
- tettekkel is lehet hazudni: a szexuális egyesülés lehet hazugság, ha nem az igazi szerelem, a teljes önátadás kifejezése.

A keresztény hívők életállapotok szerint különbözőképpen valósítják meg a *tisztaságot*. A jegyeseknél ez tartózkodás a házasságig a szexuális gyönyörtől. De ez azért van, hogy a házasságban jobban szerethessék egymást a szexuális kapcsolatokban.

A szexualitás összetett kérdésében figyelni kell egy adott kor szocio-kulturális valóságára is. *Hosszú a fejlődés a gyermekkortól a pubertáson át a viszonylag kiegyensúlyozott felnőtt, érett szexualitásig*. Hangsúlyozzuk: keresztény szempontból tekintve a nemek szexuális kapcsolatában nemcsak *adottságról* van szó, hanem *feladatról* is, amelynek megvalósításában a biológiai adottságok (hormonok), az érzelmi töltések, az erotikus vágyakozás alakításában fontos szerepe van az *akaratnak*.

Megismétlem egy másik szakember, X. Thévenot múltkor idézett figyelmeztetését: „Az akaratnak van bizonyos hatalma a fantazmák, tekintetek, gesztusok, érzelmek, magatartások felett, de – ellentétben azzal, amit számos lelki író el akar hitetni – *nincs teljes hatalma!* Az életszentség nem esik szükségszerűen egybe a kényszergondolatok és kényszercselekvések (pulzók) fölötti teljes önuralommal, hanem a személy a küzdelemben – a hívő a Szentlélekre hagyatkozva – igyekszik kiegyensúlyozottan integrálni a pulziókat, elismerve az akarat gyengeségét a szexuális vágyakkal szemben, vagyis teljesen tudatosítva az emberi végességet.”¹²

Végül XVI. Benedek pápával hangsúlyozzuk: hogy helyesen értsük a tisztaság jelentését, annak *pozitív tartalmából* kell kiindulnunk, vagyis a *szeretetből*, tehát az önjándékozást kell helyesen megélni. A tisztaság olyan spirituális energia, amely megszabadítja a szerelmet az egoizmusból és az agresszivitástól. A tisztaság annak az örvendező magatartása, aki meg tudja élni az önjándékozást és felszabadult az egoizmus minden szolgaságából.

¹² Xavier Thévenot, „Szexualité”, in *Dictionnaire de Spiritualité*, Tome XIV, Beauchesne, Paris, 1990, 774–775.

5. Párkapcsolat, jegyesség, keresztény házasság

„A házassági előkészítések folyamatosnak és fokozatosnak kell lennie. Három alapvető – távoli, közelebbi és közvetlen – szakaszban kell történnie.” (Familiaris consortio, 66)

A jelen társadalom és az *adiáfória* problémája: a személy szabadságának elérése a társadalmi érdektelenségen keresztül.¹³ Az *adiáfória* egy társadalmilag elterjedt és önmagát legitimáló kultúra, amely a következőt üzeni: ha valamilyen társadalmi közegbe kerülsz, akkor mindig a többség szokásait kövesd, amelyek minden morális alapot nélkülöznek, mert azok áthágásával a tevékenységed veszítene hatékonyságából. Igazában itt is a „divatot” követi a tömegember.

Ezt a téves felfogást így jellemezhetjük: a házasságot és az utódnemzést ma úgy érik, mint az egyént túlságosan megkötő magánéleti döntés, amely a személyek közötti kapcsolatra szigorú normákat kényszerít, és amely tönkreteszi az örökös szabadság álmát; ráadásul visszafordíthatatlan, vagy csak súlyos emberi és társadalmi veszteségek árán fordítható vissza. Szerelem és házasság ezért ebben a személetben egymással szemben, nem pedig egymással kölcsönös kapcsolatban állnak.

R. Prandini a *párkapcsolatról* írva kiemeli – a kortárs szerelemszemlélet kritikája mellett – a pozitív szempontokat is.¹⁴

– Nem feltételezhetjük *a priori*, hogy a személyközi kapcsolatok teljesen kiüresedtek. Saját életünk értelmezése, önmagunk elfogadása, az önértékelés és saját identitásunk mind-mind személyközi és intim kapcsolatok viszonyából alakulnak ki. (Kivételek: patológiai esetek.)

– A család és a rokon kapcsolatok lehetnek „az összetartó társadalmi háló”, a *párkapcsolati identitás* kialakításának egyik legfontosabb forrása.

– Egy újfajta erkölcsiség iránti érdeklődés jelentkezik az intim kapcsolatokban: ez a *szavahihetőség* jellemzőit foglalja magába: egymás elfogadása, az őszinteségre, a megértésre és a szimbolikus kölcsönösségre alapuló kapcsolat.

– A párok időbeli horizontja – különösen az első időkben – a jelenre korlátozódik, azonban a pár identitásával együtt kialakul a párkapcsolat emlék-története és jegyesek jövőképe. Ezért a tényleges *viszony* alakulását is vizsgálhatjuk és nem csak egy *kapcsolati interakciót*.

– A kapcsolat két egyed között kezdődik, akiknek különböző életstílusuk, történelmük, értékeik stb. vannak, de a fejlődés során létrejön egy olyan *párkapcsolati identitás*, amely összekapcsolja a *két személyiséget*. A szerelmet közös jóként, sajátos

¹³ Riccardo Prandini, „A fiatalok szerelem kultúrája”, in *Jövönk a család*, 17–19. Nb. *adiáfória*: olyan társadalmi cselekvés, amely morális kritériumok alapján nem, csupán funkcionális alapon (a cél vagy a folyamat értékét tekintve) bírálható.

¹⁴ I. m., 29–33.

értékként értelmezik, amely a személyesedés során fokozatosan érlelődik és tudatosul.

– A szerelem jelentéstani fejlődése összefüggésben van a társadalom differenciálódásával, de az intim kapcsolatok jelentősége a közösség számára (intézményesíthető, érték) az adott kultúrától függ.

– A szabadság és a kötődés közötti viszony csak akkor ellentmondásos, ha az egyik csak a másik visszaszorulásával tud gyarapodni. Egy jól felépített kapcsolati kötődés segíti a cselekvés és kifejezés szabadságának növekedését.

Befejezésül egy szép eszmefuttatást idézek egy kiváló perszonalista filozófus, René Habachi egyik könyvéből.¹⁵ A szerelemről írva éleslátó megjegyzéseket tesz a földi és égi szerelem drámáját megélt és megénekelt Paul Claudelről is, amikor illusztrációként idézi a *Déli osztozást* és a *Selyemcipőt*.

„Amikor két lény szereti egymást, az egész világmindenség érdeklődik e szerelem iránt. E szerelem a világ egyik esélye, amely révén az emberi természet megkísérelhetné a fellendülés kalandját. A szerelem kozmikus.”

Habachi ismeri Teilhard de Chardin-t és Freudot is – hivatkozik is rájuk, kifejezetten vagy burkoltan, amikor a szexualitásról és az életről beszél. De Freud túlzásait helyreigazítja: „Lehetetlen tagadni a szexualitást vagy lefokozni valami mellékes tevékenységre, amelyet valamiféle társadalmi vagy külső vallási törvény szabályozna. A szexualitás elválaszthatatlan az élet problémájától. Nem úgy, ahogy Freud gondolja, tehát hogy minden tevékenységünk tudatosan vagy tudattalanul feléje hajlik, hanem úgy, hogy a szexualitás csaknem minden tevékenységünk koefficiense, velejárója. A *genitalitás* (nemi aktus, közösülés) csak egy lokalizált funkció, viszont a szexualitás létmód, egyedülálló és szükséges mód ahhoz, hogy az emberi nemhez tartozzunk. A szexualitás egy bizonyos módja annak, hogy a »szituációban legyünk« a világegyetemben. Elég megjegyeznünk, hogy *egy lény szexuális fejlődése kiterjed egész életére...*”

„A szexualitás nem valami kényszerűség, amit el kell viselnünk, nem is megkegyelmező engedmény az életnek, nem is a vízbe fulladás visszautasítása: teljesen és mindvégig meg kell azt élni, mert ez az egyik út, amely révén az ember túlhaladja az embert, miután felzárkózott hozzá.”¹⁶

Habachinál később is gyakran visszatér a szerelem-szeretet kapcsán a „dépassement”: az ember túlhalad önmagán, a férfi és a nő a mély szerelemben együtt túlhalad(nak) önmagán (önmagukon) az Abszolútum felé. „Ezért amikor a férfi és a nő találkozik valami elkeseredett szenvedély ragadja őket magával. Valami extázis, önkívület szakítja ki őket a világból, választja el őket a jövőtől.”

¹⁵ René Habachi, *Le moment de l'homme*, Desclée, 1984, 78kk. Perszonalista filozófus (Ricœur és Lacroix szellemi családjához tartozik); mediterrán ember (libanoni származású).

¹⁶ Kétségkívül Habachinál a „*l'homme passe l'homme*” kitétel Pascalra utal: „*l'homme passe infiniment l'homme*” = az ember végtelenül túlszárnyalja az embert.

Befejezésül Ferenc pápa ifjúságnak szóló üzenetéből¹⁷ idézek:

„Amikor arra hívlak benneteket, hogy fedezzétek fel újra az ember szeretetre szóló meghívásának szépségét, arra is buzdítalak titeket, hogy álljatok ellen a széles körben elterjedt irányzatnak, amely a szeretetet banálissá teszi, főként azzal, hogy leszűkíti a pusztán szexualitásra, megfosztva a szeretet fogalmát alapvető velejáróitól: a szépségtől, a közösségtől, a hűségtől és a felelősségtől. Kedves fiatalok, az ideiglenesség és viszonylagosság mai kultúrájában sokan azt hirdetik, hogy a fontos a pillanat »kiélvezése«, nem éri meg egész életünkre elkötelezettséget vállalnunk, végleges, »örökre szóló« döntéseket hoznunk, hiszen nem tudjuk, mit tartogat a holnap. Én viszont arra kérek titeket, hogy legyetek forradalmárok, hogy merjetez szemben haladni az árral. Igen, azt kérem, hogy ebben szegüljetez szembe az ideiglenesség kultúrájával, amely végeredményben azt hiszi, nem is vagytok képesek felelősséget vállalni magatokra, nem vagytok képesek igazán szeretni. Én bízom bennetök, fiatalok, és imádkozom értetek. Legyen hozzá bátorságotok, hogy szembeforduljatek az árral. Legyen bátorságotok boldognak lenni.” (Találkozó a riói VIT önkénteseivel, 2013. július 28.)

¹⁷ Ferenc pápa üzenete a XXX. ifjúsági világnapra (2015. március 28. szombat) „Boldogok a tiszta szívűek, mert meglátják az Istent.” (Mt 5,8)

<http://www.magyarKurir.hu/hirek/ferenc-papa-uzenete-xxx-ifjusagi-vilagnapra>